

presència

Número 1770. Del 27 de gener al 2 de febrer del 2005. Any XLI. 0,20 €

La millor recepta

FÀRMACS, CARA I CREU. La prescripció i el consum de medicaments es fa d'una manera raonada? Tenen massa influència els interessos dels laboratoris? / 2 a 8

Fàrmacs, car

IRENE CASELLA

● El mercat farmacèutic va moure l'any passat a l'Estat espanyol més de 10.500 milions d'euros, amb un 77% de la despesa a les farmàcies i la resta a través d'hospitals. L'arsenal terapèutic de què disposen els metges és enorme, amb més de 18.000 medicaments al mercat. Però són tots eficaços? Són segurs? S'utilitzen correctament?

És indubtable que els fàrmacs han aconseguit que millorin molt les condicions de vida generals dels ciutadans i que han permès que es pugui fer front a moltes malalties d'una manera més eficaç, però aquests beneficis contrasten amb aspectes negatius vinculats a la seva comercialització i al negoci que els envolta.

I és que quan es parla de medicaments sempre hi ha la sospita que pesen més els interessos comercials dels grans laboratoris que les necessitats reals, i fins i tot la seguretat, dels malalts.

El cas de l'antiinflamatori i analgèsic Vioxx, que es receptava per a malalties reumàtiques fins que es va comprovar que provoca infarts i altres problemes cardiovasculars, ha plantejat seriosos dubtes sobre els sistemes de control i avaluació que han de permetre la comercialització d'un nou fàrmac. A part del Vioxx, també hi ha altres casos qüestionables, com les hormones que s'han utilitzat durant anys per tractar la menopausa i que podrien haver provocat milers de tumors entre les pacients. I molts altres medicaments que han vist qüestionada la seva eficàcia.

Segons la Fundació Institut Català de Farmacologia (ICF), cada cop es recreen més medicaments nous que en realitat no són més eficaços que els antics però sí més cars. Alguns exem-

DADES (2002)

– MEDICAMENTS VENUTS A TOT L'ESTAT

1.078 milions d'unitats, entenent per unitat cada envàs. D'aquests, 945 milions es van vendre amb recepta i la resta sense recepta.

– DESPESA EN MEDICAMENTS

6.621,6 milions d'euros en medicaments amb recepta i 312,5 en la resta.

– COST MITJÀ DELS MEDICAMENTS

7,01 euros els que es compren amb recepta i 2,35 els que es compren sense.

– DESPESA FARMACÈUTICA PÚBLICA PER CAPITA

188,28 euros.

– DESPESA FARMACÈUTICA EN RECEPTES PER COMUNITATS

Catalunya: 1.361 milions d'euros. Balears: 138 milions d'euros. País Valencià: 973 milions d'euros.

– OFICINES DE FARMÀCIA

2.918 a Catalunya. 384 a les Balears. 2.055 al País Valencià. 20.098 a tot l'Estat.

ples són les estatines, que s'utilitzen per combatre el colesterol, els antipsicòtics atípics, els nous antidepressius ISRS i altres medicaments per tractar l'osteoporososi o la hipertensió; fàrmacs que es consumeixen molt i que són molt cars. «La majoria dels medicaments que generen més despesa –assegura un informe de la fundació– són els nous, protegits per patents, el quals, mal o poc avaluats i a un preu de venda desorbitat, aporten un progrés terapèutic mínim, nul o incert, i en ocasions perjudicial per a la salut del pacient.»

10.000, amb recepta

Dels medicaments que hi ha a la venda actualment, uns 10.000 es compren amb recepta mèdica i tenen cobertura de la Seguretat Social. És a dir que pensionistes, discapacitats, afectats per síndromes tòxiques i pacients que han tingut accidents laborals o malalties professionals no han de pagar res per les medicines, mentre que els pacients en actiu han de pagar només el 40% del seu cost. Això implica que cada any l'administració hagi de pagar més de 10.400 milions d'euros en concepte de medicines per als ciutadans. I malgrat que aquesta despesa farmacèutica no és tan elevada com en altres països de la Unió Europea, és cert que continuarà creixent. Una dada indicativa és la quantitat de receptes que es dispensen: l'any 2004 van ser 728,7 milions, un 27% més que les que es van dispensar cinc anys abans.

El motiu principal pel qual es consumeixen més medicines és, evidentment, l'envelliment de la població, ja que són les persones més grans les que més en necessiten. Però també hi té a veure l'anomenat *sobreconsum*. El Ministeri de Sanitat, en el seu pla estratègic de política farmacèu-

a i creu

JOC D'INTERESSOS. La prescripció i el consum de medicaments es fa d'una manera raonada? Tenen massa influència els interessos dels laboratoris?

Més de 10.000 medicaments es compren amb recepta. / E.P.

Informació independent

● És lògic que la principal font d'informació que tenen els metges pel que fa a la seguretat dels medicaments siguin precisament els laboratoris, que el que volen és, sobretot, promocionar els seus productes?

La nova llei preveu un nou sistema de dades independent que garanteixi que els metges reben als ciutadans els medicaments que realment necessiten al marge de qualsevol altre condicionament. Un dels apartats ho diu ben clar: «Les administracions públiques sanitàries dirigiran les seves actuacions a instrumentar un sistema àgil, eficaç i independent que asseguri als professionals sanitaris informació científica, actualitzada i objectiva dels medicaments i productes sanitaris.»

A més, es reforça la transparència sobre l'origen del finançament d'informes o articles, programes, publicacions de treballs, ponències de reunions, congressos i actes similars, perquè quedi ben clar qui els paga. I també es protegeix la independència de les decisions relacionades amb la prescripció de fàrmacs prohibint qualsevol tipus d'incentiu, bonificació, descompte, prima o obsequi per a metges i farmacèutics.

Medicaments sota sospita

I.C.
● El mercat dels medicaments està en contínua evolució i són molt pocs els principis actius que perduren en el temps com el famós àcid acetilsalicílic, l'aspirina, que es ven des de fa més d'un segle. A l'Estat espanyol, entre el 1980 i el 2004 es va autoritzar la comercialització de 730 principis actius nous, que es van posar a la venda amb més de 16.000 presentacions i marques diferents. Segons un informe del Consell General de Col·legis Oficials de Farmacèutics, d'aquests medicaments un 29% van haver de ser retirats del mercat. La causa principal és l'aparició de noves especialitats més eficaces i més segures. Però també n'hi ha que s'han hagut de retirar per motius de seguretat i d'altres que encara estan sota sospita.

► Els nous antiinflamatoris.

En els processos inflamatoris hi intervenen una sèrie d'enzims que, a part, també tenen funcions positives per a l'organisme, com ara protegir l'aparell digestiu. Els antiinflamatoris tradicionals poden actuar sobre aquests enzims, però amb el risc que a part d'alleugerir el dolor i la inflamació també provoquin problemes gàstrics com úlceres.

Per això, a partir dels anys noranta, quan es van començar a utilitzar els anomenats *coxibs*, els inhibidors selectius de COX-2 (l'enzim concret que provoca el dolor i la inflamació),

En 25 anys, un 29% dels fàrmacs s'han retirat del mercat. Molts, perquè han quedat desfasats, i uns quants, com ara l'antiinflamatori d'última generació Vioxx i el Lipobay contra el colesterol, perquè han resultat ser perillosos

semblava que per fi els pacients amb malalties cròniques inflamatòries, com ara l'artritis i l'artrosi, havien trobat el seu medicament ideal.

Però la suposada panacea no ho va ser tant. L'any 2000 ja es va començar a qüestionar la *bona* *dat* dels coxibs, amb estudis que els atribuïen efectes cardiovasculars negatius. Els dubtes, i les vendes, van continuar fins que el 2004 es va destapar l'escàndol: el producte estel·lar dels coxibs, el Vioxx, va ser retirat del mercat voluntàriament pel seu laboratori, el gegant Merck, després que es descobriessin les estratègies que havia utilitzat per desviar l'atenció dels riscos d'aquest medicament.

L'afer va esquitxar els organismes oficials que autoritzen els nous medicaments i va provocar la caiguda en picat de les accions del laboratori, que fins i tot ha estat portat davant dels tribunals als Estats Units, on alguns entesos asseguren que el Vioxx podria haver provocat infarts a més de 80.000 malalts. Ara cal veure què passarà amb els altres coxibs que es comercialitzen—a l'Estat espanyol n'hi ha tres, Celebrex i Dynastat, de Pfizer, i Arcoxia, de Merck—, per als quals s'han dut a terme processos de revisió a escala internacional. L'Agència Espanyola del Medicament de moment ha recordat als metges que comporten riscos cardiovasculars i ha recomanat que se'n prescriuïen dosis baixes i per poc temps.

► Tractaments hormonals per a la menopausa.

Durant anys la teràpia de reemplaçament hormonal (THS) ha estat un tractament comú per als símptomes de menopausa. Molts metges l'han estat recomanant per reduir el risc de fractures òssies causades per osteoporosi, i també per tractar els símptomes habituals, com ara els fogots. No obstant això, un macroestudi fet als Estats Units ha obligat a revisar les recomanacions en relació amb la teràpia de reemplaçament hormonal. L'estudi va començar el 1993 amb l'objectiu d'examinar, en dones sanes, els beneficis i riscos per a la salut d'aquests tractaments i el juliol del 2002 es va suspendre prematurament perquè es va considerar massa arriscat: les dones que preniën teràpia de reemplaçament hormonal tenien un 34% menys de fractures de maluc i un 24% menys de fractures generals que les dones que no rebien les hormones, però també es va detectar un augment del 26% en la incidència del càncer de mama, així com increment dels atacs cardíacs i accidents vasculars. L'any passat, l'Organització Mundial de la Salut va alertar a escala mundial dels perills de la THS, tot i reconèixer que també té efectes positius. La tendència general és que siguin els metges, informant les pacients, els qui valorin la relació entre riscos i beneficis. Així és que sovint encara s'aconsella aquesta teràpia en

períodes curts de temps i amb dosis mínimes.

► **Antidepressius i suïcidi.** A mitjan 2004, i quan als Estats Units ja feia temps que s'estava parlant del tema, l'Agenda Europea de Medicaments va alertar que els antidepressius més nous, els ISRS (inhibidors de la recaptació de serotonina), no s'havien d'utilitzar per tractar nens ni adolescents, perquè s'havia comprovat que no comportaven millores suficients per compensar-ne els riscos, ja que fan augmentar les idees de suïcidi. Ara, la qüestió és determinar si això també passa amb els adults.

► Els riscos de les estatines.

Les estatines es van començar a utilitzar a mitjan anys noranta per reduir els nivells de colesterol a la sang i són fàrmacs que han augmentat de manera extraordinària el seu volum de vendes en els últims anys. N'hi ha de diferents tipus i s'han presentat com una revolució mèdica per reduir els nivells de greixos dolents a la sang i evitar problemes cardíacs i de les artèries. Fins i tot s'ha estat estudiant si també poden ser efectives per a altres problemes mèdics, com ara la sida. Però com tots els fàrmacs també poden tenir efectes adversos en funció de les característiques del pacient i dels altres fàrmacs que pugui estar prenent. L'any 2001 es va haver de retirar del mercat un tipus d'estatina, la cerivastatina, comercialitzada

tica, reconeix que en la nostra societat hi ha «un important sobreconsum de medicaments, entre altres motius per la possibilitat generalitzada d'aconseguir-los sense recepta, cosa que afecta molt negativament la salut dels ciutadans». «A més, cal assenyalar que els metges tenen a les seves consultes una forta pressió social perquè prescriuïen medicaments, per la creença errònia que els medicaments ho poden curar gairebé tot.» Això ha provocat, segons l'administració, que els problemes derivats d'un mal ús dels fàrmacs causin fins al 30%

L'ANY 2004 ES VAN DISPENSAR A TOT L'ESTAT 728,7 MILIONS DE RECEPTES, UN 27 PER CENT MÉS QUE LES PRESCRITES CINQ ANYS ABANS. L'ENVELLIMENT DE LA POBLACIÓ FA QUE CADA COP ES CONSUMEIXIN MÉS MEDICINES

de les consultes mèdiques en alguns serveis sanitaris.

La nova llei de garanties i ús racional dels medicaments i productes sanitaris aprovada pel govern recentment i pendent dels tràmits parlamentaris vol posar ordre en alguns d'aquests punts foscos.

D'entrada, es reforça el paper de la recepta mèdica, com a mesura per tallar l'automedicació. Així, els farmacèutics tenen l'obligació d'exigir la recepta en els medicaments que ho requereixin i si no ho fan poden ser penalitzats amb multes milionàries, de

fins a 90.000 euros. El col·lectiu ho veu bé, però recorden que es poden produir situacions que s'haurien de tenir en compte: per exemple, si a un diabètic se li ha acabat la insulina i pel motiu que sigui no té recepta, o si arriba a la farmàcia algú que està patint un infart, haurien de poder dispensar el fàrmac sense córrer el risc de ser multats.

La nova llei també preveu que els farmacèutics només puguin administrar el medicament que hagi prescrit el metge, sense cap possibilitat de substituir-lo per un altre de semblant, tot i que, en ca-

sos d'urgències o problemes d'abastiment sí que poden administrar-ne d'equivalents, triant sempre que sigui possible genèrics o fàrmacs d'un cost igual o inferior. Això ha provocat queixes per part dels col·legis de farmacèutics, que no troben lògiques aquestes limitacions i preveuen que la mesura els obligarà a tenir uns estocs desproporcionats de medicaments.

Segons l'Organització Farmacèutica Col·legial, «no s'entén que no es puguin fer substitucions per motius sanitaris però sí per motius econòmics». I encara hi

Lipobay. Una estatina comercialitzada per la multinacional Bayer per reduir els nivells de colesterol a la sang, es va retirar del mercat perquè provocava la destrucció de teixits musculars. Va ser un dels primers grans escàndols protagonitzats pels medicaments més nous. / EPA

Vioxx. Un antiinflamatori de la gran empresa farmacèutica Merck que podria haver causat més de 80.000 infarts només als Estats Units. / EFE

La teràpia hormonal substitutiva. Usada per tractar els símptomes de la menopausa, augmenta el risc de càncer, atacs de cor i accidents vasculars. / ANISALUD

per Bayer amb el nom de Lipobay i Baycol, perquè es va descobrir una cadena de defuncions relacionades amb la rabdomiòlisi –destrucció dels músculs– que provocava el seu consum. Alguns experts asseguren que totes les estatines poden causar alteracions musculars, més o menys greus, i que en lloc de promocionar aquests fàrmacs seria millor promoure hàbits més saludables de vida.

► **! a més...** El març del 2000 es van retirar del mercat cinc medicaments contra l'obesitat que es venien a l'Estat espanyol i que podien provocar reaccions psicòtiques, depressió i convulsions, a part d'afectar el cor i els pulmons. El 2002 es va suspendre la comercialització d'antiinflamatoris que contenien nimesulida, de la família dels coxibs, perquè afectaven el fetge. Pel mateix motiu també van desaparèixer dos antidepressius i un fàrmac utilitzat en els processos de desintoxicació alcohòlica. El 2003 es van deixar de vendre deu medicaments antihistamítics perquè causaven arítmies ventriculars, i es van prohibir productes amb àcid acetilsalicílic i salicilats destinats als nens, pel risc que provoquessin l'anomenada *síndrome de Reye*, una malaltia rara però molt greu que provoca encefalopatia i problemes al fetge. L'any passat es va suspendre un fàrmac per a la menopausa que provocava reaccions psiquiàtriques adverses i un antipsicòtic que podia danyar el cor.

ha un últim punt molt criticat per aquest sector: la prohibició que els laboratoris i els distribuïdors facin descomptes o bonificacions a les farmàcies, una pràctica que per als farmacèutics és legal i no interfereix en l'ús racional dels medicaments, però que el govern vol eradicar per garantir que no hi hagi interessos ocults a l'hora de dispensar medicaments.

Rebaixa de preus

Sens dubte qui ha rebut pitjor les mesures proposades pel govern ha estat la indústria farmacèutica, que ha arribat a assegurar que

amb la nova llei es poden perdre 2.500 llocs de treball. Farmaindústria ha fixat en 1.100 milions d'euros les pèrdues i vaticina que, si no es prenen mesures, es produiran processos de «deslocalització» com els que ja han afectat altres sectors industrials.

El motiu de preocupació és el nou sistema de preus de referència, és a dir el preu màxim que l'administració sanitària paga per un medicament concret. Afectarà tots els medicaments coberts per la Seguretat Social que faci deu anys (o onze, en el cas que tinguin indicacions noves) que estiguin

comercialitzats, que tinguin el mateix principi actiu i la mateixa via d'administració i que disposin d'un genèric. Per decidir el preu de referència, es triaran els tres més barats i se'n farà la mitjana, que serà la quantitat màxima assumible per l'administració.

Els medicaments que la sobrepassin quedaran fora de cobertura i els consumidors els hauran de pagar en la seva totalitat. Aquesta mesura, que fa que els laboratoris tendixin a rebaixar els preus, ja la va començar a aplicar el govern del Partit Popular, però segons l'executiu socialista ho va

LES MESURES PREVISTES PER CONTENIR LA DESPESA FARMACÈUTICA PÚBLICA IMPLIQUEN UNA REBAIXA DELS PREUS QUE SEGONS LA INDÚSTRIA FARMACÈUTICA PROVOCARÀ GRANS PÈRDUES EN EL SECTOR

fer d'una manera desigual, ja que quedaven fora dels sistema els medicaments que d'una manera arbitrària i sense aval científic es consideraven innovadors. Ara es pretén que hi hagi més control a l'hora de determinar els preus dels medicaments, tenint en compte també el seu valor terapèutic real.

Farmaindústria, que qualifica la nova llei d'excessivament intervencionista, manté que això posarà en perill els programes d'investigació i recerca per part dels 239 laboratoris que hi ha a l'Estat.

Ansiolítics i analgèsics, els més venuts

I.C.

EL «TOP TEN»

● Els medicaments que es comercialitzen a l'Estat espanyol es classifiquen a partir d'un codi europeu, anomenat ATC, que estableix subgrups en funció de les indicacions de cada fàrmac. Aquests van ser els subgrups més venuts l'any 2004:

► **Per reduir l'angoixa.** En una societat on es calcula que l'11% de la població pateix trastorns d'ansietat no és estrany que els ansiolítics derivats de la benzodiazepina, que produeixen un alleugeriment ràpid dels símptomes, s'hagin convertit en el grup de fàrmacs més venuts. Actuen com a depressors del sistema nerviós central i poden provocar des d'una lleugera sedació fins al coma en cas de sobredosi. A part de reduir l'angoixa, també són relaxants musculars i sedants i s'han de prendre sempre amb precaució perquè poden provocar dependència. En aquest grup hi ha diferents principis actius amb noms molt diversos que normalment acaben en *pam* o *lam*. Entre els noms comercials: Valium, Tranxilium, Orfidal... El 2004 es van vendre més de 38 milions d'envasos d'aquests productes.

► **Per reduir el dolor i la febre.** El principi actiu més utilitzat d'aquest grup és el famós paracetamol. S'usa des de finals del segle XIX per alleugerir el dolor i la febre i és una de les alternatives a la tradicional aspirina, però no té alguns dels seus efectes i no és antiinflamatori. És molt ben tolerat,

- 1. PARACETAMOL
Redueix el dolor i la febre
- 2. OMEPRAZOL
Protector d'estómac
- 3. IBUPROFÈN
Redueix el dolor i la febre i és antiinflamatori
- 4. ENALAPRIL MALEATO
Per tractar la hipertensió
- 5. ATORVASTATINA
Redueix el colesterol
- 6. SIMVASTATINA
Redueix el colesterol
- 7. AMLODIPINO
Per tractar la hipertensió
- 8. TORASEMIDA
Diurètic i antihipertensiu
- 9. PRAVASTATINA
Redueix el colesterol
- 10. BUDESONIDA
Per a la congestió nasal

L'angoixa i el dolor són els mals que més sovint ens porten a la farmàcia.

tot i que en casos de sobredosi pot comportar problemes al fetge. Es pot comprar sense recepta i té més d'una vintena de noms comercials diferents; alguns dels més coneguts són Gelocatil i Apiretal. L'any passat se'n van vendre més de 30 milions d'envasos. Molt consumit als països industrialitzats, a Gran Bretanya s'ha hagut de limitar la quantitat disponible

per envàs per reduir les intoxicacions, tan voluntàries com accidentals.

► **Per tractar les úlceres gàstriques i duodenals i protegir l'estómac.** Els casos d'úlceres gàstriques i duodenals van a la baixa des que es van començar a dur a terme les teràpies per eradicar l'*H. pylori*, el principal bacte-

ri que les causa, però en canvi la venda d'aquests medicaments no para de pujar i actualment són el tercer grup terapèutic més venut. El motiu és que s'usen com a prevenció quan alguna persona ha de prendre analgèsics o antiinflamatoris, per reduir el risc de problemes gàstrics. També s'usen a llarg termini per tractar el reflux gastroesofàgic.

► **Per reduir el nivell de colesterol.** Les famoses estatinas, ja mencionades en les pàgines anteriors, es troben en el quart lloc de la llista de fàrmacs més venuts. Ocuparien el primer si el criteri de classificació no fos la quantitat d'envasos venuts sinó els diners que costen. L'any 2004, la despesa en aquests medicaments va ser de 677,8 milions d'euros, malgrat les crítiques que ha rebut quant a la seva seguretat i eficàcia.

► **Per calmar el dolor i la inflamació.** Coneguts com AINE, aquest grup inclou antiinflamatoris i antireumàtics que s'utilitzen per alleugerir el dolor i que tenen uns efectes semblants al corticoides però sense les seves conseqüències secundàries. Tot i això, poden danyar els ronyons i l'aparell digestiu i, encara que moltes presentacions es compren sense recepta, no s'haurien d'utilitzar sense el vistiplau del metge. El cinquè grup de medicaments més venuts a l'Estat són els AINE derivats de l'àcid propiònic, com l'ibuprofèn (Dalsy, Neobrufen, Espidifen... en alguns dels seus noms comercials).

El mercat dels genèrics està estancat

● El mercat de medicaments genèrics a l'Estat espanyol està estancat, segons dades de l'Associació Espanyola de Fabricants de Substàncies i Especialitats Farmacèutiques Genèriques (AESEG). Ocupen menys del 6% de la quota de mercat, lluny de la mitjana europea, que està entorn del 15%, i molt lluny de països com ara Alemanya (34%) i el Regne Unit (33%). Els genèrics, que es van començar a implantar el 1997, són medicaments amb la mateixa qualitat, seguretat i eficàcia que els seus equivalents amb marca comercial però que resulten més barats perquè es comercialitzen quan les patents dels laboratoris que han desenvolupat el fàrmac original

Medicaments genèrics en una farmàcia de Rubí. / T.M.

ja han caducat. Representen un estalvi important per a qui els compra i també per a la factura farmacèutica pública, reduint de manera efectiva el cost dels medicaments entre un 25 i un 50%. Actualment hi ha més de 2.000 especialitats farmacèutiques genèriques que corresponen a 107 principis actius. Però tot i els avantatges que comporten, no s'acaben d'implantar com s'havia previst. I la culpa no és dels pacients: segons un estudi de l'AESEG, només un de cada tres metges hi confia plenament; el 20% no els recepta en cap cas, i el 38% dels farmacèutics no els recomana de manera habitual. Per això es reclama que aquests professionals rebin més informació independent.

Arriba la recepta electrònica

I.C.

● Ja podem començar a dir adéu a les receptes verdes, per als pacients en actiu, i les vermelles, per als pensionistes. I és que a partir del 2007 es generalitzarà la recepta electrònica, un projecte clau per impulsar l'ús de les noves tecnologies en el sistema sanitari. Permetrà alliberar el metge d'haver de repetir receptes per a tractaments que, segons el seu criteri, no requereixen revisió. D'aquesta manera, el metge només haurà de fer una única gestió per receptar tots els medicaments que consideri necessaris, i ho farà en la quantitat necessària perquè el pacient compleixi la pauta i la durada del tractament.

Aquesta possibilitat és especialment interessant per als pacients crònics, que no es veuran obligats a desplaçar-se al seu centre de salut amb tanta freqüència només per demanar receptes.

La recepta electrònica funcionarà via Internet. Els metges faran servir un programa informàtic per fer les seves prescripcions, utilitzant el número de la targeta sanitària individual de cada pacient. A través de la xarxa, els farmacèutics podran accedir a aquesta informació fent servir també el número de la targeta de l'usuari, i li dispensaran les seves medicines. D'aquesta manera es pretén fomentar l'ús racional dels medicaments, personalitzar el servei, evitar errors i frau, combatre la venda de fàrmacs sense recepta i millorar la informació sobre consum i despesa farmacèutica. La nova mesura també

La recepta electrònica estalviarà temps d'espera a molts pacients. / Q.P.

implica que totes les farmàcies hauran d'estar informatitzades (la majoria ja ho estan) i connectades al mateix servidor. Un altre dels avantatges és que els ciutadans podran obtenir els medicaments que necessitin a qualsevol indret de l'Estat on funcionin les receptes electròniques, indiferentment de la comunitat autònoma on els els hagin prescrit.

La seguretat és importat, i per certificar la recepta, els metges disposaran d'una firma electrònica i accediran al sistema a través d'una targeta identificadora. Les proves pilot per posar en marxa aquesta nova experiència s'estan duent a terme en diferents poblacions de Catalunya, el País Valencià, Madrid, Galícia, el País Basc i les Canàries.

La venda per Internet no agrada als farmacèutics

● Una de les novetats que planteja la nova llei de garanties i ús racional dels medicaments és la possibilitat que els fàrmacs que no requereixen recepta es puguin vendre per Internet, sempre que al darrere de cada transacció hi hagi control per part d'un farmacèutic.

Aquesta mesura no agrada al col·lectiu. Segons el Col·legi de Farmacèutics de Barcelona, «sorpren que quan Europa alerta dels perills de la venda de medicaments per Internet, entre altres motius per la circulació en la xarxa de medicaments falsos, el ministeri obri la porta i faci bandera d'un aspecte que al nostre país no millora l'accessibilitat al medicament».

Els farmacèutics també lamenten que la nova llei no especifiqui quines mesures es prendran per evitar que entitats clandestines puguin traficar amb medicaments a la xarxa, amb el perill que això comporta. La mateixa preocupació també es detecta en una enquesta feta des de la pàgina web El Club de Farmàcia (dels laboratoris Almirall), un portal amb més de 32.500 professionals inscrits. El 90 per cent

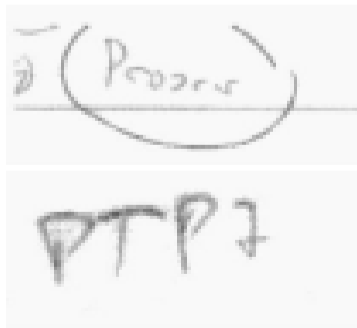
Viagra falsa decomissada l'anys passat. / LL.S.

dels farmacèutics enquestats no veuen bé la venda de fàrmacs a la xarxa. I gairebé el 80 per cent consideren que Internet és una de les principals vies de distribució de medicaments falsos, mentre que només un 5 per cent no creuen en aquesta possibilitat. Les entitats de defensa dels consumidors també han alertat diverses vegades de la facilitat amb què es poden comprar medicines de manera virtual i del poc control que hi ha en aquest sector. L'any 2002, l'Organització de Consumidors i Usuaris va comprovar, fent encàrrecs reals a través de la xarxa, com es podia comprar amb facilitat medicaments, fins i tot alguns que necessiten recepta, com ara antidepressius. Aquests, juntament amb la Viagra, els anabolitzants i els productes per aprimar-se, són els fàrmacs més venuts a la xarxa.

La desconfiança dels farmacèutics en relació amb Internet es confirma amb les dades de l'Organització Mundial de la Salut (OMS), que calcula que, de mitjana, entre el 6 i el 8% dels medicaments són falsos. Segons l'OMS, Internet és el primer canal de distribució de medicaments fraudulents, juntament amb el mercat negre i els gimnasos. Els més perjudicats són els països pobres, on el tràfic il·legal és sovint l'única manera d'accedir a les medicines.

Desxifrar la lletra dels metges

● Un dels avantatges de la recepta electrònica serà que els farmacèutics no hauran de perdre temps per intentar esbrinar què posa a les receptes. Segurament els metges i els professionals sanitaris no fan pitjor lletra que qualsevol altre col·lectiu, però el cas és que precisament ells haurien d'escriure de manera ben comprensible, perquè la seva (mala) lletra pot afectar la salut dels pacients. I això no

«Prozac» o «Proscar»? I a sota?

sempre és així. Als requadres de sobre hi ha dos exemples

extrets de receptes mèdiques que han comportat errors de medicació detectats pels responsables sanitaris. El medicament prescrit a dalt tant podia ser l'antidepressiu Prozac com un altre fàrmac, el Proscar, que s'usa en problemes de pròstata. També suposen confusió els abreujaments que utilitzen alguns metges, com el de sota, «PTPZ», que va resultar que volia dir *pantoprazol*.

JOAN RAMON LAPORTE. Catedràtic de farmacologia i terapèutica

«La indústria és cada cop més agressiva en la promoció»

I.C.

FITXA

● — Tots els medicaments que hi ha al mercat són necessaris?

— «La quantitat de medicaments que es comercialitzen podria donar una idea distorsionada. Moltes especialitats farmacèutiques són còpies d'altres, bé en forma de segona marca d'un mateix medicament, o bé en forma de medicaments genèrics. Com a exemple de referència, l'Organització Mundial de la Salut inclou uns tres centenars de medicaments en la seva llista de medicaments essencials, aquells que són necessaris per cobrir les necessitats sanitàries de la població. La conclusió és que hi ha molts medicaments innecessaris. I la conseqüència és molta confusió a tots els nivells del que anomenem la cadena del medicament, és a dir el seu pas per la comunitat.»

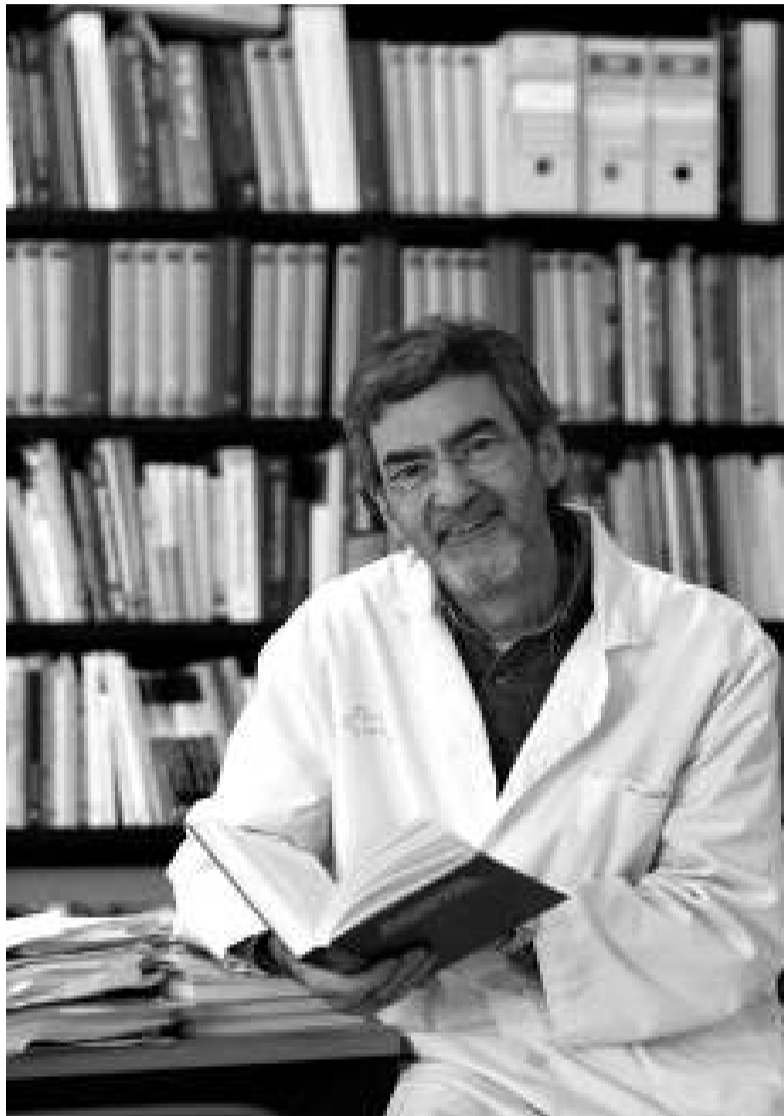
— Quin és aquest procés?

— «Es compon dels passos següents: desenvolupament del fàrmac per una companyia farmacèutica, registre per les autoritats sanitàries, comercialització i distribució d'informació i materials promocionals per part de la companyia fabricant, distribució física del medicament de la fàbrica a les oficines de farmàcia, prescripció mèdica del medicament, dispensació del medicament per un farmacèutic i finalment ús per part de qui l'ha de menester. En aquesta cadena, el que ens importa en darrer terme és l'ús, però és fàcil comprendre que els elements anteriors de la cadena determinaran la qualitat de l'ús.»

— Creu que, en general, es fa un ús racional dels fàrmacs? Com valora la nova llei?

— «Hi ha molts factors, moltes disfuncions de la cadena del medicament, que contribueixen a fer que aquest no sigui emprat d'una manera raonada. El nou projecte de llei sembla més preocupat pels aspectes econòmics, que són importants, que per la salut dels ciutadans, que encara ho és més. Està bé que es promoguin els genèrics, que s'apliquin mesures per contenir la despesa. Però no s'aborden qüestions fonamentals: selecció dels medicaments realment necessaris, neu-

Joan Ramon Laporte és doctor en medicina, especialista en farmacologia clínica i catedràtic de farmacologia i terapèutica a la Universitat Autònoma de Barcelona. És també cap del servei de farmacologia clínica de l'hospital de la Vall d'Hebron i director general de la Fundació Institut Català de Farmacologia. Ha estat membre del Comitè d'Experts sobre Avaluació de Medicaments de la OMS i vocal de la Comisión Nacional de Farmacología Clínica, vinculada als ministeris de Sanitat i Educació.

Joan Ramon Laporte

tralització de la influència indeguda i nefasta de la indústria farmacèutica sobre els hàbits de prescripció dels metges, establiment de mecanismes per assegurar que els avenços terapèutics reals s'incorporin ràpidament i ordenadament al sistema de salut, codi ètic de relació dels professionals del sistema de salut en les seves relacions amb la indústria farmacèutica, avaluació dels nous medicaments potencialment innovadors en la pràctica real, transparència de les decisions de l'administració central sobre registre, fixació de preus i mesures de regulació dels medicaments, mecanismes de rendició de comptes davant dels ciutadans... Aquestes qüestions pràcticament no s'aborden en la nova llei, la qual continua reflectint un esperit poc democràtic, poc *ciutadana*. És trist reconèixer que són els funcionaris de l'estat, i no els representants del poble, els qui elaboren les lleis.»

— El cas Vioxx ha demostrat com la indústria farma-

cèutica pressiona els organismes que han de vetllar per la seguretat dels medicaments. Hi haurà nous escàndols?

— «Els laboratoris tenen estratègies molt agressives per promoure el consum dels seus productes. I, a més, centren els seus esforços precisament en els fàrmacs nous, protegits per patent, que són els que donen més beneficis, perquè no tenen competència i es venen en règim d'exclusivitat. La majoria d'aquests fàrmacs nous no són millors que els ja disponibles. En realitat, no sabem ni si són millors o pitjors, perquè la legislació que regula el registre de nous medicaments, que és d'abast europeu i de clara inspiració industrial, exigeix que es demostrï que són superiors a un placebo però no requereix comparacions amb els fàrmacs ja disponibles, com si aquests no existissin, com si vivíssim en una situació de buit terapèutic. Ateses les normes de l'Organització Mundial de Comerç, no m'estranya que les companyies farmacèutiques

s'hagin tornat més agressives en les seves pràctiques de promoció, i que facin mans i mànigues per presentar com a innovadors i com a millors els nous fàrmacs que sovint no són millors sinó que són pitjors que els que ja teníem. El que crida més l'atenció no és l'actitud de la indústria sinó la passivitat dels reguladors, que són responsables de protegir la nostra salut davant d'aquestes pràctiques. Les històries del Vioxx, del tractament hormonal substitutiu i dels antidepressius també han demostrat la passivitat de les autoritats de salut, i les seves reaccions tèbies i tardanes.»

— Quin paper hi tenen els metges?

— «L'examen dels patrons de prescripció de medicaments a Catalunya indica que la majoria dels metges prescriu de manera generalment correcta. Però amb la prescripció de medicaments passa com amb moltes altres activitats socials: només que una minoria es desviï, se'n va en orris el control de la despesa, i sorgeixen problemes de salut provocats pels medicaments. El paper del metge per assegurar l'efectivitat i la seguretat dels medicaments és molt important. Tots els medicaments tenen un potencial per millorar la nostra salut, però també impliquen la possibilitat que apareguin efectes indesitjats. Aquesta relació benefici/risc depèn en gran part de la qualitat de la prescripció.»

— Com seran els fàrmacs del futur?

— «No crec que en el futur proper canviï molt el panorama. Des de fa uns deu anys s'han introduït en terapèutica fàrmacs que han estat producte de nous coneixements biotecnològics. Aquests nous coneixements, basats en noves tecnologies de laboratori, han permès conèixer millor els mecanismes de producció d'algunes malalties, i també desenvolupar amb relativa rapidesa nous fàrmacs, sovint basats en mecanismes d'acció sobre mecanismes immunitaris. Potser a mitjà termini veurem l'aparició de *vacunes*, que impediran que se'ns desenvolupin algunes malalties cròniques: contra la hipertensió, certs càncers...»

«ELS LABORATORIS CENTREN ELS SEUS ESFORÇOS PRECISAMENT EN ELS FÀRMACS NOUS, PROTEGITS PER PATENT, QUE SÓN ELS QUE DONEN MÉS BENEFICIS, PERQUÈ NO TENEN COMPETÈNCIA»